

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-288/2021. számú ügyben
az Életfa III. Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye
működésével összefüggésben
(Előzmény ügy: 2863/2020)

Előadó: dr. Kozicz Ágnes

Érintett szervek: Életfa III. Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 288/2021. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

Több, a Sztahlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat ÉletFa Rehabilitációs Célú Lakóotthon III. (a továbbiakban: Intézmény) működésével kapcsolatos jelzés érkezett Hivatalomhoz.

Tekintettel arra, hogy a feladat- és hatáskörömet szabályozó 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: CRPD) végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére, a panaszbeadványok nyomán az Ajbt. 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján tájékoztatást kértem az Intézmény fenntartójától, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökétől (a továbbiakban: Fenntartó), valamint az illetékes Pest Megyei Kormányhivataltól (a továbbiakban: Kormányhivatal).

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog* [Alaptörvény B) cikk (1) „Magyarország független, demokratikus jogállam.”];
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”];
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”
- *A fogyatékosokkal élők kiemelt védelme* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”]

3. Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény; (a továbbiakban: CRPD)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU Irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (a továbbiakban: Irányelv)
- Kínzást és más Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT) 24. Általános Jelentése
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet)
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: új Be.).
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.)
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet)

4. A megállapított tényállás

4.1. Az Intézmény működéséről

Az Intézmény Dunakeszin 2002 óta nyújt országos ellátási területtel fogyatékos személyek számára rehabilitációs intézmény ellátást 100 fő számára. Az ellátandó célcsoport a 18. életévüket betöltött, tankötelezettségen túli, tanulásban akadályozott, enyhe vagy középsúlyos értelmi akadályozottsággal élő személyek, akik a rehabilitáció után képessé válnak a társadalmi integrációra, az intézményen kívüli önálló életre.

A rehabilitációs intézményi elhelyezés időtartama a hatályos jogszabályok szerint 3 évre szól, amely további 2 évvel hosszabbítható meg. Az ellátás időtartama alatt a személyre szóló fejlesztés megvalósítása során előkészítik a lakók lehetőség szerinti családi és lakóhelyi integrációját, továbbá megszervezik az intézményi ellátás megszűnését követő utógondozást.

Az Intézményben lehetőség van megváltozott munkaképességű személyek akkreditált foglalkoztatásának keretében jövedelemszerző munkát végezni külső foglalkoztató vagy az Intézmény által; fejlesztő foglalkoztatásban és szocioterápiás foglalkozáson (egyéni és csoportos szinten) lehet részt venni.

4.2. A panaszbeadványok

*Első beadvány*¹ szerint panaszos több alkalommal fordult az Intézmény fenntartójához az Intézményben élő ellátottak jogait érintő problémákkal, érdemi választ elmondása szerint a jelzéseire azonban nem kapott.

A jelzés szerint az Intézményben két és fél éve nem alakult meg az érdekképviselési fórum, amely a törvény alapján többek között az ellátottak panaszait lenne hívatott megvitatni és megoldást keresni az ellátottak által jelzett problémákra. Sérelmesnek tartotta azt is, hogy az Intézményt este 7 órakor kulcsra zárják, így ezt követően az épületet senki nem hagyhatja el. Tudomása szerint engedély nélküli távozás miatt egy ellátottat 14 napra elkülönítettek.

Az ellátottjogi képviselő a jelzés szerint nem az ellátottak érdekeit képviseli. Kitért továbbá arra is, hogy meglátása szerint a járványügyi veszélyhelyzetet helytelenül kezelik az Intézményben, valamint arra, hogy az Intézmény törvényi felügyeletét ellátó Kormányhivatal a veszélyhelyzetre hivatkozva nem kezdi meg az Intézmény rendkívüli ellenőrzését.

*A második beadványában*² panaszos kiegészítésként az Intézmény ellenőrzésére vonatkozó jogszabályi hivatkozásokat csatolta, valamint a szociális intézmények vonatkozásában elrendelt intézmény-elhagyási (kijárási) és látogatási tilalom feloldásáról szóló 13305-59/2020/EÜIG tisztifőorvosi határozatból és az emberi erőforrások miniszterének útmutatójából hivatkozott, ezek alapján hangsúlyozva, hogy 2020. június 18-tól megszűnt a veszélyhelyzet, így az Intézmény ellenőrzését végző Kormányhivatal már nem hivatkozhat arra, hogy a veszélyhelyzetre tekintettel nem végez ellenőrzést az Intézményben.

*Harmadik*³ és *negyedik*⁴ *beadványában* panaszos jelzése szerint az Intézményben folyó felújítási munkálatokat végző személyek az Intézményben nem viselnek járványügyi védőfelszerelést. Az ellátottaktól származó üzenetekkel igazolhatóan tudomására jutott továbbá, hogy a felújítást végző munkások egy része beköltözött az Intézménybe, amelynek területén szeszes italt fogyasztanak, valamint az ellátottak számára pornográf tartalmakat (videók, képek) mutatnak, zaklatják őket. A jelzésekben foglaltakat alátámasztotta egy az AJBH-ba eljuttatott videófelvétel is, amelyen a jelzést tevő állítása szerint az egyik építési munkálatokat végző külső dolgozó és egy ellátott szerepel.

*Az ötödik beadványban*⁵ tett jelzés szerint 2020 szeptemberében csak 30 fő vehetett részt az Intézmény által szervezett balatoni nyaraláson, a munkaterápiás foglalkozást pedig megszüntetik. A jelzés szerint 2 sportoló ellátott ellátási jogviszonya megszűnt, az alkalmazottak között pedig meglehetősen magas a fluktuáció.

4.3. A Fenntartó megkeresésekre adott válaszai

¹ A panaszbeadvány érkezett 2020.05.25-én érkezett

² A panaszbeadvány érkezett 2020.08.14-én érkezett

³ A panaszbeadvány 2020.09.16-án érkezett

⁴ A panaszbeadvány 2020.10.5-én érkezett

⁵ A panaszbeadvány 2021.01.08-án érkezett

Megkeresésemre a Fenntartó tájékoztatása szerint az Intézmény 2018. január 1-én került a Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásába, és a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat egyik telephelyeként (Életfa III.) működik. A száz férőhelyes intézmény feladata a fogyatékossgal élő személyek rehabilitációja. *Az átvételt követően az Intézmény és a Fenntartó megállapította, hogy az ellátottak egy jelentős részének a rehabilitációs célú ellátás nem a megfelelő ellátási forma, vagy egyesek nem jogosultak a szolgáltatásra – néhányan több évtizede élnek az Intézményben, a jogszabályban meghatározott 3+2 év időtartam ellenére. Ezért a telephelyen szolgáltatási átalakításba kezdtek az illetékes szakmai szervek (Pest Megyei Kormányhivatal, Emberi Erőforrások Minisztériuma) támogatásával; ennek célja olyan szolgáltatási struktúra kiépítése, amely adekvát módon tud választ adni az ott élő fogyatékos személyek igényeire. A járványhelyzet miatt 2020. március 8-án az országos tisztifőorvos által elrendelt látogatási tilalom, majd a további, szociális intézmények működését érintő korlátozások nem csak ezt az átalakulási folyamatot hátráltatták, hanem nehéz időszak kezdetét jelentette az intézményben élők és a dolgozók számára is.*

A tájékoztatás szerint *a COVID-19 járvány terjedésének megelőzésével* összefüggő intézkedéseket a tisztifőorvosi utasításoknak megfelelően vezették be az Intézményben. Ezek szigorú szabályokat jelentettek az addig megszokottakhoz viszonyítva. Az Intézmény már 2020 februárjában megkezdte a védekezéshez szükséges eszközök beszerzését, ennek ellenére – a hazai és világpiaci viszonyok miatt – néhány védekezést segítő eszköz (pl. homlokhőmérő) csak jelentős késéssel érkezett meg az Intézményhez. Higiéniai eszközökből hiány nem jelentkezett az Intézményben, a tisztálkodási lehetőségek adottak voltak az épületben.

Az Intézményben néhány közösségi programot (istentiszteletek, lelkigondozás) felfüggesztettek a látogatási tilalom bevezetése miatt, ezeket a mentálhigiénés munkatársak pótolták. Egyéb, korlátozások által nem érintett programokat, foglalkozásokat a kijárási és látogatási tilalom alatt is megtartottak.

Azon kérdésemre, hogy *előfordult-e engedély nélküli eltávozás (szökés)* az elmúlt időszakban, a Fenntartó arról tájékoztatott, hogy a kijárási korlátozás időszakában három esetben hagyták el engedély nélkül ellátottak az Intézményt, ezeket rendkívüli eseményként dokumentálták. Egyik esetben sem történt szankcionálás, a Nemzeti Népegészségügyi Központ utasításának megfelelően jártak el, és az Intézmény területére visszatérő ellátottakat 14 napig (a koronavírus lappangási idejére) elkülönítve helyezték el, ezalatt fokozott figyelemmel kísérve az esetlegesen felmerülő tüneteket.

Az érdekképviselői fórum kapcsán a Fenntartó megírta, hogy a 2019 decemberében tartott érdekképviselői fórum megállapította, hogy új testület megválasztása szükséges. Az erre adott határidő 2020. március 31. volt. A választási, delegálási folyamatok megkezdődtek, viszont a járványhelyzet ezt a folyamatot is hátráltatta, ezért az újválasztás határidőre nem tudott megvalósulni, csak a látogatási tilalom feloldását követően, 2020. június 18-án, az ellátottjogi képviselő részvételével.

Az Intézményben 2020. május 6-án tartottak ellenőrzést a Pest Megyei Kormányhivatal Váci Járási Hivatala Népegészségügyi Osztályának munkatársai. Az ellenőrzés eltérést nem állapított meg. 2020. június 5-én a Pest Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályának munkatársai tartottak rendkívüli helyszíni

ellenőrzést bejelentés alapján. A jegyzőkönyvben megállapított hiányosságokat (kapcsolattartó személy elérhetősége, költőpénz-kezelés szabályzata) pontosították, illetve a COVID-19 védekezéssel összefüggő rendkívüli működésből adódó változtatások megszűntek, amelyről a Kormányhivatalt tájékoztatta a Fenntartó.

Ismételt megkeresésemre a Fenntartó kifejtette, hogy *a fenntartóváltás indukálta szolgáltatás-átalakítás miatt szükségessé vált infrastrukturális munkálatok elvégzésére a Kormányhivatal kevesebb, mint 1 év határidőt adott. A munkálatokat 2020. év folyamán kellett végrehajtaniuk és csak külső vállalkozók megbízásával tudtak ennek eleget tenni. A munkálatokat végzőkre a kötelező járványügyi biztonsági intézkedések szintén vonatkoztak. A munkálatok szinte kizárólag az épület szociális szolgáltatásba nem bevont, korábban iroda célú szárnyára korlátozódtak; a munka csak a legszükségesebb esetben (pl. tűzjelző-rendszer kiépítése) terjedt ki az ellátottak által is használt intézményi részre. Megelőző intézkedésként mind az ellátottakat, mind pedig a vállalkozó alkalmazottait tájékoztatták és felkészítették a szokatlan helyzetre. A járványügyi intézkedésekkel összefüggésben az átalakításban résztvevő munkások egy részét az ingatlanhoz tartozó, a szociális szolgáltatásba nem bevont ingatlanrészben (korábban szolgálati lakás) szállásolták el. Az Intézményben felújítást végző munkások szeszital fogyasztására konkrét bizonyíték, feljegyzés nem volt fellelhető, az intézményvezető vizsgálata során a vállalkozó ennek tényét azonban elismerte.*

Az intézményvezető nyilatkozata alapján két alkalommal érkezett panasz az Intézményben élőkkel szemben elkövetett *szexuális visszaélés* gyanújával, amelyekről az Intézmény vezetője írásban tájékoztatta a Fenntartót. Az Intézmény belső vizsgálata feltárta, hogy a két eset között nem volt összefüggés.

Az első esetben a vizsgálat során egymásnak ellentmondó beszámolók miatt sem az Intézmény nem tudott feljelentést tenni, sem pedig a visszaélés-gyanút jelző hivatásos gondnok nem élt a további intézkedés lehetőségével; a gyanú nem bizonyult megalapozottnak. A vizsgálat lezárásával egy időben az Intézmény fokozott figyelmet rendelt el az ügyben érintettekre.

A második, a videófelvétellel kapcsolatos esetet az Intézmény szintén saját hatáskörben vizsgálta. A vizsgálatot nehezítette, hogy a felvétel tényét és tartalmát azok készítői nem az intézményvezetés részére juttatták el, az Intézmény vezetése ezért csak késedelemmel tudta megkezdeni a vizsgálatot. A bejelentés alapján feltételezhetően egy ellátott és egy külső vállalkozó alkalmazottja szerepelhet. Az intézményi vizsgálat során a vállalkozó beazonosította az egyik alkalmazottját, aki elhagyta az Intézményt, ugyanakkor felvetette a videófelvétel készítésével és továbbításával kapcsolatos jogi aggályait.

A videófelvételen látható ellátottra vonatkozóan az Intézmény vezetése csak szűkíteni tudta a lehetséges ellátottak sorát, és nem tudták pontosan beazonosítani, csupán a videófelvételt bemutató ellátottat hallgatták meg. *Az ügyben való további vizsgálati cselekmények (lehetséges személyek beazonosítása, meghallgatása) szükségessége mellett mérlegelni kellett a felvételen szereplő ellátott személyiségi jogainak védelmét a további vizsgálódás következtében az Intézményen belüli szélesebb nyilvánosság elé kerülés kockázatában, valamint a sérelmére elkövetett abúzus súlyosságát és lelki/fizikai sérülés mértékét. Az ellátottak nyugalmanak biztosítása érdekében a vizsgálatot az Intézmény lezárta és további óvintézkedéseket vezetett be az érintettek tájékoztatásával, és az*

intézményi dolgozók fokozott figyelmével a lehetséges érintettek viselkedésére, verbális vagy nonverbális jelzéseire, ám az esettel kapcsolatban semmilyen további információra nem derült fény.

A szexuális visszaélésekkel kapcsolatban a Fenntartó álláspontja szerint az Intézmény a beérkezett jelzések alapján az eseteket kivizsgálta, kezelte és lezárta, a szükséges intézkedéseket megtette. Az Intézmény által a Fenntartó számára benyújtott dokumentumok alapján a Fenntartó az eseményeket rekonstruálta. *További vizsgálatok, intézkedések megtétele indokolatlan volt, tekintve, hogy a lehetséges sértettek részéről semmilyen jelzés, utalás nem érkezett, így a fenntartó még kisebb eséllyel tudja azonosítani a videón szereplőket. Közvetlenül az eset után a további lehetséges visszaélések kockázata is megszűnt, mivel a külső vállalkozók elhagyták az Intézményt, így fenntartói azonnali intézkedésre nem került sor.*

A Fenntartó az Intézmény által végzett vizsgálatot és intézkedéseket elégségesnek látta, azonban az ezzel kapcsolatos dokumentációk vezetését hiányosnak találta, ezért külső szakembert keresett annak feltárására, hogy a szexuális abúzzsal összefüggő rendkívüli esemény protokollját hogyan lehet hatékonyabbá tenni. Az eset felhívta arra a figyelmet, hogy ezzel a kérdéskörrel foglalkozni kell, a további hasonló esetek megelőzésére nagy hangsúlyt kell fektetni. A fenntartói vizsgálat célja egy átfogó ellenőrzés elrendelése volt, az alábbi területekre kiterjedően:

- a rendkívüli eseményekkel kapcsolatos eljárásrendek megfelelőek voltak-e;
- az esetleges hiányosságok feltárása, javaslattétel a Fenntartó számára;
- kockázatok csökkentése és újbóli előfordulásának megelőzése, megakadályozása;
- protokollok kidolgozása.

A panaszbeadványokban sérelmezett és az ismételt megkeresésben szereplő további kérdésekre a következő tájékoztatást adta a Fenntartó:

Az Intézmény szakmai programja részletezi a telephely SzCsM rendelet szerinti szolgáltatási elemeit. *Az Intézmény által szervezett balatoni nyaralás az Intézmény alapfeladatait meghaladó, térítés ellenében nyújtott szolgáltatás, amelyek igénybevétele önkéntes, és csak külön térítés ellenében vehetők igénybe. Így az önjogú, vagyis gondnokság alatt nem álló lakókat és a gondokolt lakók hozzátartozóit értesítették a nyaralási lehetőségről; az önjogú lakóktól írásbeli jelentkezés, a gondokolt lakók esetében pedig a gondnokoktól írásbeli hozzájárulás volt szükséges. Összesen 30 fő részéről érkezett meg az írásbeli jelentkezés, illetve írásbeli hozzájárulás, így ők vehettek részt a nyaraláson.*

A munkaterápiás foglalkozások nem szűntek meg. Ezen a területen az Intézmény alapító okiratában és szakmai programjában foglaltak érvényesülnek. Az Intézmény telephelyén az épületben a foglalkozások és foglalkoztatások helyszíne és terembeosztása változott meg. Alapvető cél, hogy a 4 szintes épületben szintenként valósuljanak meg a programok, ezáltal az egy szinten élő lakók szorosabb kapcsolatot tudnak egymással kialakítani, illetve a képességekre fókuszáló személy szerint differenciált foglalkozás, fejlesztés megszervezésére is alkalmasabb ez a forma.

Az Intézmény – az alapító okirata és a működési engedélye szerint – a telephelyen fogyatékos személyek rehabilitációs intézményi ellátását biztosítja. *A rehabilitációs intézményi elhelyezés időtartama a hatályos jogszabályok szerint 3 évre szól, amely további*

2 évvel hosszabbítható meg. Az ellátás időtartama alatt a személyre szóló fejlesztés megvalósítása során előkészítik a lakók lehetőség szerinti családi és lakóhelyi integrációját, továbbá megszervezik az intézményi ellátás megszűnését követő utógondozást. 2020. december 31-én 2 fő ellátott jogviszonya szűnt meg.

Egyikőjük szerződése és ezzel ellátotti jogviszonya 2014. december 2-án keletkezett, a jogelőd fenntartóval, amelyet 2018-ban hosszabbítottak meg további 2 évvel. Az Intézmény a jogszabályban meghatározott maximális időtartamra biztosította az ellátást. A megszűnést megelőzően több ízben személyes egyeztetést folytatott az Intézmény az ellátott gondnokával, aki az ellátott családjánál történő elhelyezést tartotta jónak gondokoltja számára. Az egyeztetési folyamat alatt az Intézmény is utánajárt az elhelyezési lehetőségeknek, azonban ahova elhelyezést kapott volna, a gondnoka nem fogadta el, emiatt az ellátott a családjánál történő elhelyezése mellett döntött. Az Intézmény utógondozói tevékenység keretében felvette írásban a kapcsolatot a helyi családsegítő szolgálattal, illetve személyesen találkozott a gondnokkal. A folyamatot egyeztették az ellátottjogi képviselővel is.

A másik ellátott jogviszonya 2016. július 7-én jött létre, és 2020. december 31-én szűnt meg. A megszűnést megelőzően több ízben személyes egyeztetést folytatott az Intézmény az önjogú ellátottal. Az egyeztetési folyamat alatt az Intézmény is utánajárt az elhelyezési lehetőségeknek; a támogatott lakhatás ellátási formában kapott volna helyet, ahol jövedelemszerző tevékenységet is végezhetett volna fejlesztő foglalkoztatás keretében. Az ellátott ezt a szolgáltatási formát nem fogadta el, egy ismerős családhoz való költözést választotta. Az Intézmény utógondozói tevékenység keretében személyesen felvette a kapcsolatot a helyi családsegítő szolgálattal, illetve személyesen is találkozott a családdal és az ellátottal. A folyamatot egyeztették az ellátottjogi képviselővel is, különösen azért, mert a jogviszony lejáratá előtti időszakban több, a házirendet súlyosan sértő cselekedetet hajtott végre az ellátott.

A fluktuációval kapcsolatban a tájékoztatás szerint a szakmai létszám a 2019. 12. 31-én 38 fő volt, 2020. 12. 31-én 32 fő volt. A telephelyen 2019-ben 7 belépő és 6 kilépő dolgozóval számoltak, a 2020-ban 11 belépő és 8 kilépő dolgozóval. Ez utóbbiba nem csak a szakmai létszám tartozik bele.

4.4. A Kormányhivatal megkeresésre adott válasza

A Kormányhivatal tájékoztatása szerint 2020-ban több, a Hivatalomhoz érkezett jelzésekkel azonos bejelentés érkezett hozzájuk, ezért a Kormányhivatal rendkívüli ellenőrzési eljárások keretében vizsgálta, hogy a bejelentésekben szereplő állítások megalapozottak-e.

Az érdekképviseleti fórum működésével kapcsolatban 2020. május 7-én érkezett a Kormányhivatalhoz jelzés, miszerint a 2018. január 1-jei fenntartó váltás óta nem hívták össze az érdekképviseleti fórumot. A Kormányhivatal 2020. június 12-én kelt határozatában felhívta a Fenntartót, hogy mielőbb hívja össze az újonnan megválasztott érdekképviseleti fórumot. A Fenntartó megküldte a 2020. június 18-án készült jegyzőkönyvet az érdekképviseleti fórum alakuló üléséről, amelyen az ellátottjogi képviselő is jelen volt.

2020. augusztus 14-én újabb bejelentés érkezett az újonnan megválasztott érdekképviseleti fórumra vonatkozóan. Az Intézmény ellátottjainak törvényes képviselőit,

szüleit képviselő bejelentők kifogásolták, hogy az érdekképviseleti fórum egyik tagja cselekvőképességet teljesen kizáró gondnokság alatt áll, és úgy fogadta el a megbízatást, hogy ehhez a gondnoka nem járult hozzá. A Kormányhivatal rendkívüli hatósági ellenőrzési eljárást indított, amelynek során a Fenntartó megküldte a 2020. március 2-án kelt Érdekképviseleti Fórum szabályzatot és a tagok közül a cselekvőképességében korlátozott ellátott személyek gondnokkirendelő határozatát. Ellenőrzése során a Kormányhivatal az ellátottak megválasztását szabályszerűnek találta, ugyanakkor a rendkívüli ellenőrzési eljárást lezáró végzésben javaslatokat fogalmazott meg a Fenntartó felé a szabályzat kiegészítésére. A Kormányhivatal javasolta, hogy az érdekképviseleti fórum ülésére az ellátottjogi képviselőt is hívják meg, továbbá szabályozza a jogok összeütközésének a jelzett helyzetben is fennálló esetének kezelését (tartós bentlakásos intézménnyel intézményi jogviszonyban állóknak joguk van a jogaiknak, érdekeiknek érvényesülését elősegíteni hivatott szerv, az érdekképviseleti fórum tagjává válni, ugyanakkor amennyiben cselekvőképességükben a bíróság korlátozta őket, jogaik gyakorlásában, pl. jognyilatkozat tételükben, korlátozás alá esnek).

Az ellátottjogi képviselő tevékenységére vonatkozó jelzés kapcsán a Kormányhivatal 2020. május 18-án végzésben kereste meg a területileg illetékes ellátottjogi képviselőt és tájékoztatást kért arra vonatkozóan, hogy az Intézmény lakói fordultak-e hozzá panasszal, van-e olyan kérdés, amiben a Fenntartótól nem kapott kielégítő tájékoztatást, illetve észlelt-e az érintetteket érintő jogsértő gyakorlatot az Intézményben. Az ellátottjogi képviselő 2020. május 28-án kelt válaszában megírta, hogy 2020 tavaszán számos megkeresést kapott mind az ellátottaktól, mind a hozzátartozóktól, törvényes képviselőktől. A jelzések egy része a panaszjog gyakorlásának akadályozásáról szólt. Az ellátottjogi képviselő írásbeli tájékoztatás kéréseire az intézményvezető minden esetben határidőn belül válaszolt. Az ellátottjogi képviselő többször is felajánlotta az intézményvezetőnek, hogy segít a szülőkkel és az egyik hivatásos gondnokkal való konfliktusok békés rendezésében egyeztető megbeszélések formájában, illetve az Intézmény alkalmazottainak tájékoztatást tartana az ellátottak jogainak védelméről. A Kormányhivatalnak tudomása van arról is, hogy az ellátottjogi képviselő közreműködött egy intézményi jogviszony-megszüntetés kapcsán felmerült probléma rendezésében. Az érdekképviseleti fórum alakuló ülésén aktívan részt vett a házirend átfogalmazásában és javaslatokat tett az érdekképviseleti fórum működésével kapcsolatban. Mind az intézményvezetővel, mind a Fenntartóval folyamatosan tartja a kapcsolatot. A jogszabály által előírt jelzési kötelezettségének eleget tesz, például a Fenntartó másik intézménye működésére tett bejelentése nyomán szintén rendkívüli ellenőrzési eljárás tárt fel hiányosságokat. A Kormányhivatal pedig tájékoztatta az ellátottjogi képviselőt azokban az esetekben, amikor szükséges, hogy kiemelt figyelmet fordítson az ellátotti jogok teljes körű érvényesülésére.

A járványügyi veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatban arra vonatkozóan érkezett jelzés a Kormányhivatalhoz, hogy az Intézményben a járványhelyzet idején nem teszik meg a szükséges óvintézkedéseket (például az Intézmény dolgozói nem hordanak maszkot az ellátottakkal való foglalkozások idején), valamint arra, hogy az ellátottak szabadidős tevékenység folytatása és munkavégzés céljából 2020. április 29-t követően sem hagyhatták el az Intézményt. *A vírusfertőzéssel szembeni védőfelszerelések – a 2020. június 5-én tartott rendkívüli helyszíni ellenőrzés időpontjában – rendelkezésre álltak az Intézményben.* A Kormányhivatal pedig figyelmeztető határozatban kötelezte a Fenntartót, hogy tegye lehetővé

az Intézményen kívül dolgozó ellátottak számára a munkába járást. A tavaszi látogatási és kijárási tilalmat részben feloldó határozat hatálya alatt az Intézmény által szervezett napi szabadidős tevékenységeket is biztosították.

A 2020. évi átfogó ellenőrzés során a Kormányhivatal a járványügyi intézkedésekre is rákérdezett. A Fenntartó tájékoztatása szerint *az Intézményben külön bejárással rendelkező izolációs területet alakítottak ki. Az Intézmény rendelkezik izolációs tervvel, amit az ellátottakkal és a munkatársakkal megismertettek. Védőruha, védőeszköz rendelkezésre állt, a folyamatos fertőtlenítő takarítást a takarítási szabályzatnak megfelelően biztosították, az ellátottak higiénés állapotát nyomon követik.*

A Kormányhivatal 2019-ben az Intézményben tartott ellenőrzése feltárta, hogy a fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye ellátást igénybe vevők számára nem tartható fenn jogszerűen a rehabilitációs szolgáltatás (többségük a jogszabály által megengedett 3+2 éven túl is az Intézmény ellátottai maradtak), ezért a Kormányhivatal felhívta a Fenntartót az ellátottak állapotának megfelelő szolgáltatás biztosítására. A hatósági eljárás eredményeként született meg a Fenntartó intézkedési terve, aminek célja, hogy az ellátottak jogviszonya akár egy másik ellátási formában is, de továbbra is fenntartható legyen úgy, hogy az megfeleljen a hatályos jogszabályi előírásoknak. *Ennek az intézkedési tervnek az egyik eleme az Intézmény alsó 2 szintjének idősek otthonává, a következő két szint fogyatékos személyek otthonává történő átalakítása, emiatt kezdődtek meg az átépítési munkálatok.*

2020. október 5-én bejelentés érkezett a Kormányhivatalhoz, hogy az Intézményben 2020. szeptember 28-án *szexuális visszaélés történhetett az egyik ellátott sérelmére, amit egy videófelvételen rögzítettek.* A Kormányhivatal rendkívüli ellenőrzési eljárás keretében nyilatkozattételre hívta fel a Fenntartót a történetek kapcsán. A Fenntartó 2020. október 27-én arról tájékoztatta a Kormányhivatalt, hogy tudomása van a történetekről, az Intézményben a belső vizsgálat lezárult, és annak alapján a Fenntartó is vizsgálatot rendelt el, más hatóságot nem vontak be az ügybe.

Az ombudsmani megkeresést követően a Kormányhivatal ismét megkereste a Fenntartót és haladéktalanul tájékoztatást kért az általa elrendelt vizsgálat eredményéről. A Fenntartó a februári nyilatkozatával együtt megküldte az Intézményben októberben tartott belső vizsgálat dokumentációját is. Az intézményvezető nyilatkozata szerint két ízben érkezett hozzá panasz az Intézményben élőkkel szemben elkövetett szexuális visszaélésről, amelyek között nincs összefüggés. Az első esetet egy hivatásos gondnok jelezte. A kivizsgálás ellentmondásos eredménnyel zárult, ezért az intézmény nem tett feljelentést és a hivatásos gondnok sem élt a további intézkedés lehetőségével. A második bejelentés egy magánszemélytől érkezett a Fenntartóhoz, a Kormányhivatalhoz és Hivatalomhoz. A megküldött videófelvételen egy, a felújításon dolgozó munkás és egy ellátott látható. Az intézményi vizsgálat során a vállalkozó beazonosította az érintett alkalmazottját, aki elhagyta az Intézményt. *Az intézményvezetés nem tudta minden kétséget kizáróan azonosítani a videófelvételen látható ellátottat, ahogy azt sem, ki készítette a felvételt. A felvétel készítésének idejében szolgálatban lévő intézményi munkatársnak a lakók említették, hogy mi történt, de videó filmet, vagy fényképet nem mutattak neki.*

2020. október 7-én az ellátottjogi képviselő fogadóórát tartott az Intézményben, azonban hozzá nem érkezett az esettel kapcsolatban panasz. *Az intézményvezető az ügy kivizsgálása mellett mérlegelte a felvételen szereplő ellátott személyiségi jogainak védelmét, a*

további vizsgálat következtében az ügy Intézményen belüli szélesebb nyilvánosság elé kerülésének kapcsán, valamint az abúzus súlyosságát és az estleges lelki-fizikai sérülés mértékét is. Az ellátottak érdekeinek védelmében a vizsgálatot az intézmény lezárta és további óvintézkedéseket vezetett be. Az ellátottakat a felújítás ideje alatt fokozottan figyelemmel kísérték az Intézmény dolgozói. A munkásokat az épület olyan részében helyezték el, amely nem áll kapcsolatban a főépülettel, külön bejáratral rendelkezik és a szolgáltatás nyújtásától elzárt területen dolgoztak.

Az intézményvezető a Kormányhivatal telefonos megkeresésére azzal egészítette ki a leírtakat, hogy két férfi lakóval beszélt pszichológus a felvételtől, a személyiségi jogokról, azok megsértéséről. Egyikük sem ismerte el, hogy ő készítette volna a felvételt. A telefonjukról letörölték a videót. Azt sem sikerült kiderítenie a vizsgálatnak, hogyan került ki a felvétel az Intézményből. A Fenntartó az Intézmény által végzett vizsgálatot és intézkedéseket elégségesnek ítélte meg, azonban az ezzel kapcsolatos dokumentáció vezetését hiányosnak találta. Jelenleg egy külső szakember dokumentumellenőrzés formájában vizsgálja, hogy a szexuális abúzussal összefüggő rendkívüli esemény protokollját hogyan lehet hatékonyabbá tenni.

A fentiek alapján a Kormányhivatal a kivizsgálást nem tekintette eredményesnek, és felhívta az Intézményt, hogy hasonló szituáció előfordulása esetén azonnal vizsgálja ki a helyzetet, teljeskörűen tárja fel a történeteket és biztosítsa a szükséges támogatást az érintettek számára. A vizsgálati megállapításokból nem lehet eldönteni, hogy volt-e szexuális visszaélés, annak ellenére, hogy erőszakra utaló jel nem látható a felvételen.

A Kormányhivatal álláspontja szerint a fogyatékossgal élő személyeknek is joguk van a magánélethez, ahhoz hogy kapcsolatot létesítsenek, beszélgetést kezdeményezzenek. Tekintettel arra, hogy az esetben érintett ellátott kiléte nem ismert, nem lehet megállapítani, hogy ő áldozat volt-e az eset során, illetve hogy sérültek-e a jogai. A felvételen szereplő személy ismeretlensége miatt az állapotáról, cselekvőképességéről sincs információ, emiatt nem ítéltető meg a kiszolgáltatottsága sem. Az eltelt idő hosszúsága miatt a történeteket már nem lehet rekonstruálni.

A Kormányhivatal egyetértett a Fenntartó azon törekvésével, hogy a rendkívüli események dokumentálására megfelelő protokollt dolgozzanak ki. Ezen túlmenően felhívta a Fenntartót, hogy fordítson nagyobb figyelmet a fogyatékossgal élő személyek szexuális felvilágosítására, továbbá a jelen üggyhöz hasonló helyzetek teljes körű kivizsgálására törekedjen annak érdekében, hogy az ellátottaknak személyre szabott segítséget tudjon nyújtani, amennyiben ez szükséges.

A Kormány megbízott levelében hangsúlyozta, hogy az Intézmény működését a Kormányhivatal folyamatosan nyomon követi, az intézményi átalakítás helyzetéről a fenntartó rendszeresen tájékoztatja a Kormányhivatalt, amelyet helyszíni ellenőrzés keretében vizsgál a Szociális Osztály.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére. A *preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat* alapján az alapvető jogok biztosa mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálatához nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelem és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki*

számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 2. § (1) bekezdésének, 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód követelménye, tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, amely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése külön is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírósági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.⁶ A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz

⁶ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi étellel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.⁷ A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, ésszerűtlen különbséget tenni.⁸

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élők védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybíróági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jogok mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása

⁷ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

⁸ Halmai Gábor és Tóth Gábor Attila (szerk.): i. m. 269. o., Sári János: Alapjogok, Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest 2004. 94. o. és Drinóczi Tímea (szerk.): i. m. 58. o.

érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékoság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybíróági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen az Egyezmény által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetők össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. Az Egyezmény 4. cikke értelmében általános kötelezettségek körébe tartoznak a következők

1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékosággal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2. cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékosággal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;

g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékossgal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;

h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékossgal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;

i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és, szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására.

3. A jelen Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosán egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviseleti szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is.

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat, vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el.

5. Jelen Egyezmény rendelkezései mindenféle korlátozás vagy kivétel nélkül a szövetségi államok valamennyi részére vonatkoznak.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

A vizsgálat arra helyezte a hangsúlyt, hogy az Ajbt. 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – *megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.*

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁹ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni.* A fogyatékossgal élő személyek jogairól

⁹ Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke értelmében az *Egyezmény célja* valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása. Az Egyezmény alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a *fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.*¹⁰ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan szeretném kiemelni, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent az Egyezmény elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékossgal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte az *újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás.* Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.¹¹

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékossgal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3.1. Az intézmény érdekképviseleti fóruma, az ellátottjogi képviselő tevékenysége

Az Intézmény 2018. január 1-i hatállyal került egyházi fenntartásba. A panaszbeadványban foglalt jelzések, és a Kormányhivatal tájékoztatása alapján az érdekképviseleti fórumot 2019 decemberéig nem hívták össze. A 2019. decemberi ülésen megállapították, hogy az újraválasztás szükséges, határidőnek 2020. március 31. napját tűzték ki. A delegálási folyamat megkezdődött, a járványhelyzet miatt azonban a határidőt nem tudták tartani; az újraválasztott érdekképviseleti fórum csak 2020. június 18-án, a látogatási tilalom feloldását követően ült össze, az ellátottjogi képviselő részvételével.

*Az érdekképviseleti fórum tagjai az ellátást igénybe vevők közül választott személyek, az ellátottak hozzátartozói, illetve törvényes képviselői közül választott 1 fő, az intézmény dolgozóinak képviselője, valamint a fenntartó képviselője.*¹²

A jogszabály szerint az *érdekképviseleti fórum:*

a) *előzetesen véleményezi* az intézmény vezetője által készített, az ellátottakkal, valamint az intézmény belső életével kapcsolatos dokumentumok közül a szakmai programot, az éves munkatervet, a házirendet, az ellátottak részére készült tájékoztatókat;

¹⁰ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

¹¹ Theresia Degener, az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law

¹² SzCsM rendelet 42/A. § (2) bekezdés

- b) *megtárgyalja az intézményben élők panaszait* – ide nem értve a jogviszony keletkezésével, megszüntetésével és az áthelyezéssel kapcsolatos panaszokat –, és intézkedést kezdeményez az intézményvezető felé;
- c) *tájékoztatást kérhet* az intézményvezetőtől az ellátottakat érintő kérdésekben, az ellátás szervezésével kapcsolatos feladatokban;
- d) *intézkedés megtételét kezdeményezheti* a fenntartó felé, valamint más, hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságok, szervek felé, ha az intézmény működésével kapcsolatos jogszabálysértésre utaló jeleket észlel.¹³

Az SzCsM rendelet 43/A. § (1) és (4) bekezdései értelmében az érdekképviseleti fórum a házirendben meghatározott feltételek és eljárás szerint működik; működésének és választásának részletes szabályait a házirend tartalmazza. Az Intézmény honlapján¹⁴ elérhető Házirend (készült 2020. június 15-én) az Érdekképviseleti Fórum eljárás rendjét, működésének és megválasztásának részletes szabályait nem tartalmazza.

A vizsgálat feltárta, hogy 2018-tól 2019. decemberig az *érdekképviseleti fórumot nem hívták össze*. A 2019. decemberi ülésen pedig csak az újraválasztás szükségességét állapították meg, így 2020. június 18-ig, az eredményes újraválasztásig, az ellátotti jogok szempontjából garanciális feladatait az érdekképviseleti fórum két és fél éven át nem tudta ellátni, aminek következtében kiüresedett az ellátottaknak az Intézmény belső életével kapcsolatos dokumentumokra (szakmai program, házirend) vonatkozó előzetes véleményezési joga, a panaszkezelési mechanizmus érdekvédelmi funkciója, a hatékony intézkedés kezdeményezés lehetősége, valamint az ezeket meglapozó tájékoztatáshoz való jog.

A feltárt gyakorlat valamint az a tény, hogy a Házirend nem tartalmazza az érdekképviseleti fórum eljárásának, megválasztásának, és működésének részletes szabályait, *a jobbiztonság követelményével, az érintett ellátott személyek vonatkozásában pedig a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okozott, továbbá nem felelt meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.*

A Szocvtv. vonatkozó rendelkezései értelmében¹⁵ *az ellátottjogi képviselő feladatai:*

- a) megkeresésre, illetve saját kezdeményezésre *tájékoztatást nyújthat az ellátottakat érintő legfontosabb alapjogok tekintetében, az intézmény kötelezettségeiről és az ellátást igénybe vevőket érintő jogokról,*
- b) segíti az ellátást igénybe vevőt, törvényes képviselőjét *az ellátással kapcsolatos kérdések, problémák megoldásában,* szükség esetén segítséget nyújt az intézmény és az ellátott között kialakult konfliktus megoldásában,
- c) segít az ellátást igénybe vevőnek, törvényes képviselőjének *panasza megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását az intézmény vezetőjénél és a fenntartónál, segítséget nyújt a hatóságokhoz benyújtandó kérelmek, beadványok megfogalmazásában,*

¹³ SzCsM rendelet 43/A. § (3) bekezdés

¹⁴ Az Intézmény házirendje elérhető: [L.otthon III.pdf \(sztehlodiakonia.hu\)](https://www.sztehlodiakonia.hu/L.otthon%20III.pdf)

¹⁵ Szocvtv. 94/K. § (2) bekezdés

- d) a jogviszony keletkezése és megszűnése, továbbá az áthelyezés kivételével *eljárhat az intézményi ellátással kapcsolatosan az intézmény vezetőjénél, fenntartójánál, illetve az arra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál, és ennek során – írásbeli meghatalmazás alapján – képviselheti az ellátást igénybe vevőt, törvényes képviselőjét,*
- e) az intézmény vezetőjével történt előzetes egyeztetés alapján *tájékoztatja a szociális intézményekben foglalkoztatottakat az ellátottak jogairól, továbbá ezen jogok érvényesüléséről és a figyelembevételéről a szakmai munka során,*
- f) *intézkedést kezdeményezhet a fenntartónál a jogszabálysértő gyakorlat megszüntetésére,*
- g) *észrevételt tehet az intézményben folytatott gondozási munkára vonatkozóan az intézmény vezetőjénél,*
- h) amennyiben az ellátottak meghatározott körét érintő jogsértés fennállását észleli, *intézkedés megtételét kezdeményezheti a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságok felé,*
- i) a korlátozó intézkedésekre, eljárásokra vonatkozó *dokumentációt megvizsgálhatja.*

Az ellátott jogi képviselő tevékenységével kapcsolatban a jelzéstevő konkrét sérelmet nem jelölt meg beadványában, csupán általánosan megfogalmazva arra utalt, hogy nem az ellátottak érdekeit képviseli. Kifejezett, alapjogi sérelem gyanúját felvető tevékenység, mulasztás, körülmény megjelölése hiányában az ellátottjogi képviselő tevékenysége vonatkozásában a vizsgálatom során a Kormányhivatal megállapításaira tudtam figyelemmel lenni. E szerint az ellátottjogi képviselőt az ellátottak és hozzátartozóik fel tudják keresni, számukra elérhető. A jelzéseik következtében az intézményvezetővel minden esetben felvette a kapcsolatot, aki határidőben válaszolt az írásos megkereséseire. Többször felajánlotta az intézményvezetőnek, hogy segít a szülőkkel és az egyik hivatásos gondnokkal való konfliktusok békés rendezésében, illetve felajánlotta, hogy az Intézmény alkalmazottai számára tájékoztatást tart az ellátottak jogainak védelméről. Közreműködött egy intézményi jogviszony-megszüntetés kapcsán felmerült probléma rendezésében is. Az érdekképviseleti fórum alakuló ülésén aktívan részt vett a házirend átfogalmazásában és javaslatokat tett az érdekképviseleti fórum működésével kapcsolatban. Mind az intézményvezetővel, mind a Fenntartóval folyamatosan tartja a kapcsolatot. A jogszabály által előírt jelzési kötelezettségének eleget tesz, például a Fenntartó másik intézménye működésére tett bejelentése nyomán szintén rendkívüli ellenőrzési eljárás tárt fel hiányosságokat.

A fentiek alapján az illetékes ellátottjogi képviselő tevékenységével kapcsolatban a vizsgálat alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tárt fel.

5.3.2. Nyaralás, munkaterápiás foglalkozás, intézményi jogviszony megszűnése, fluktuáció

Az Intézmény által szervezett balatoni nyaralás az Intézmény alapfeladatait meghaladó, térítés ellenében nyújtott szolgáltatás, amelynek igénybevétele önkéntes, és csak külön térítés ellenében vehették igénybe az ellátottak 2020 szeptemberében. Az Intézmény a szolgáltatás igénybevételéhez szükséges nyilatkozatokat mind a gondokság alatt álló ellátottak gondnokaitól, mind pedig a gondnokság alatt nem álló ellátottaktól beszerezte, amennyiben a nyaraláson részt kívántak venni.

A Fenntartó nyilatkozata szerint *a munkaterápiás foglalkozások* nem szüntek meg. azok továbbra is az Intézmény alapító okiratában és szakmai programjában foglaltak szerint valósulnak meg. Az Intézményben a foglalkozások és foglalkoztatások helyszínét és terembeosztását változtatták meg annak érdekében, hogy a 4 szintes épületben szintenként szervezett programokon az egy szinten élő lakók szorosabb kapcsolatot tudjanak egymással kialakítani; a képességek szerint differenciált foglalkozás, fejlesztés megszervezése szempontjából is alkalmasabb ez a forma.

A Szocvtv. vonatkozó előírása értelmében *rehabilitációs intézményben az ellátás időtartama nem haladhatja meg a három évet, az ellátás időtartama egy alkalommal, legfeljebb két évvel meghosszabbítható, ha*

- a) a rehabilitációs programban meghatározott eredményeket nem sikerült elérni, de az ellátással az eredményes rehabilitáció megvalósítható, vagy
- b) az ellátott önálló életvitelének kialakítása további segítséget igényel, amely azonban utógondozói szolgáltatás keretében nem valósítható meg.¹⁶

2020. december 31-én két ellátott jogviszonya szűnt meg a fenti jogszabályi rendelkezésekre is tekintettel; mindkettejük esetében éltek az ellátás időtartamának meghosszabbításával. A megszűnést megelőzően mindkét esetben egyeztetett az Intézmény az érintettekkel, illetve utánajárt az elhelyezési lehetőségeknek. Az egyik ellátott a családjához, a másik pedig egy ismerős családhoz került. Az Intézmény az utógondozói tevékenység keretében mindkét esetben felvette a kapcsolatot a helyi családsegítő szolgálattal; a folyamatokat egyeztették az ellátottjogi képviselővel is.

A fentiek alapján a nyaraláson való részvétel, a munkaterápiás foglalkoztatás, és a két ellátott intézményi jogviszonyának megszűnésével kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásság gyanúja nem merült fel.

A *fluktuációval* kapcsolatban a tájékoztatás szerint a szakmai létszám a 2019. december 31-én 38 fő volt, 2020. december 31-én 32 fő volt. A telephelyen 2019-es évben 7 belépő és 6 kilépő dolgozóval számoltak, a 2020-as évben 11 belépő és 8 kilépő dolgozóval. Ez utóbbiba nemcsak a szakmai létszám tartozik bele. *Az alkalmazottak vonatkozásában a Fenntartó által megküldött adatok alapján a fluktuáció megállapítható.*

A Kormányhivatal 2020. június 5-én tartott helyszíni ellenőrzéséről készült jegyzőkönyv a személyi feltételeknél rögzítette, hogy 100 főre vetítve 10 fő gondozó/ápoló, ideértve az 1 fő vezető ápolót, áll alkalmazásban; a jogszabály szerinti 5 fő helyett azonban ténylegesen 3 fő a terápiás/szociális munkatársak tekintetében. A vizsgált jelenléti ív és a szakdolgozói névsor összevetése kapcsán a jegyzőkönyv kitért arra is, hogy a 2020. május 15-én kelt névsor részben egyezik meg a jelenléti íven szereplők névsorával: 4 fő gyes-en, 1 fő fizetés nélküli szabadságon, 1 fő betegállományban volt, 1 fő pedig a felmentési idejét töltötte; 1 főt átvezényeltek a gyermekmegőrző működtetésére. Ezen adatok vonatkozásában a Kormányhivatal munkatársai megállapítást nem tettek, intézkedést nem fogalmaztak meg.

¹⁶ Szocvtv. 112. § (1)–(2) bekezdések

A bentlakásos intézmények személyi feltételei vonatkozásában több ombudsmani vizsgálat során jelezték az egyes intézmények vezetői és dolgozói, hogy hosszú ideje általános munkaerőhiány jellemző az ápoló, gondozói munkakört illetően, és a jogszabályban meghatározott létszám feltételek teljesülése sem garantálja sok esetben valamennyi ellátott számára a megfelelő ellátási körülményeket.

A fentiek alapján felmerül, hogy biztosítható-e az Intézményben fellépő szakmai létszámhiány következtében a szakmai előírásoknak is megfelelő ápolási, gondozási körülmények az ellátottak számára az egyedi igényeik és szükségleteik alapján. A szakmai létszámhiány miatt fennálló bizonytalan ellátási körülmények az érintett ellátottak vonatkozásában felveti *a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben a visszásság bekövetkezésének veszélyét, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.*

5.3.3. Covid-19 veszélyhelyzet kezelése

5.3.3.1. Járványügyi óvintézkedések az Intézményben

A kapott tájékoztatások és a rendelkezésekre bocsátott iratok (Koronavírus elleni intézkedések időrendi jegyzéke, Infekció-kontroll és izolációs szabályzat, COVID-19 eszközök nyilvántartása, Kormányhivatal ellenőrzési jegyzőkönyve) alapján megállapítható, hogy a járvány terjedésének megelőzésével összefüggő intézkedéseket a tisztifőorvosi utasításoknak¹⁷, valamint az EMMI útmutatónak¹⁸ megfelelően vezették be az Intézményben. Már 2020 februárjában megkezdték a szükséges védőeszközök beszerzését, csupán néhány eszköz (pl. homlokhőmérő) érkezett meg jelentős késéssel a hirtelen megnövekedett kereslet következtében országosan is jellemző időleges készlethiányok miatt.

A fentieket erősítették meg a Kormányhivatal ellenőrzései is: a *2020. június 5-én tartott rendkívüli helyszíni ellenőrzés megállapításai szerint a vírusfertőzéssel szembeni védőfelszerelések rendelkezésre álltak az Intézményben.* A 2020. évi átfogó ellenőrzése során a Kormányhivatal a Fenntartó arról tájékoztatta, hogy *az Intézményben külön bejárattal rendelkező izolációs területet alakítottak ki. Az Intézmény rendelkezik izolációs tervvel, amit az ellátottakkal és a munkatársakkal megismertettek.* Védőruha, védőeszköz rendelkezésre állt, a folyamatos fertőtlenítő takarítást a takarítási szabályzatnak megfelelően biztosították, az ellátottak higiénés állapotát nyomon követik.

Néhány közösségi programot (istentisztelet, lelkipozítás) felfüggesztettek a látogatási tilalom idején, ezeket a mentálhigiénés munkatársak pótolták. Egyéb, a korlátozások által nem érintett programokat, foglalkozásokat a kijárási és látogatási tilalom alatt is megtartottak.

¹⁷ Az Országos Tisztifőorvos 13305-8/2020/EÜIG és 13305-16/2020/EÜIG számú határozatai utolsó letöltés: [KM_224e-20200308195112 \(szocialisportal.hu\)](https://szocialisportal.hu) és [13305-16_2020_EUIG.pdf \(szocialisportal.hu\)](https://szocialisportal.hu)

¹⁸ Útmutató a koronavírus terjedésének megelőzésére és a kockázatok csökkentésére a szociális szakosított ellátást nyújtó, a család- és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó, a gyermekek átmeneti gondozását nyújtó, a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézmények és a javítóintézetek részére utolsó letöltés: 2021.03.24. [Utmutato szoc szakosított csgyjysz atg gyszk javcsi 0522.pdf \(szocialisportal.hu\)](https://szocialisportal.hu)

A beadványozó jelzése szerint az Intézményből való engedély nélküli távozásokat két hét elkülönítéssel szankcionálták. A kijárási korlátozás időszakában (2020.03.08.-2020.06.18.) *három alkalommal hagyták el ellátottak engedély nélkül az Intézményt*; ezeket az eseteket rendkívüli eseményként dokumentálták és a Nemzeti Népegészségügyi Központ utasításának megfelelően az Intézmény területére visszatérő ellátottakat 14 napig (a koronavírus lappangási idejére) elkülönítve helyezték el¹⁹, fokozott figyelemmel kísérve az esetlegesen felmerülő tüneteket. *Az engedély nélkül távozó ellátottak két hetes elkülönítését tehát nem szankcióként, hanem a járványhelyzetre tekintettel óvintézkedésként alkalmazták.*

A fentiek alapján az Intézmény a 2020. március 8. - 2020. június 18-ig terjedő időszakban elrendelt látogatási és kijárási tilalom idején – a rendelkezésemre bocsátott adatok alapján – a vonatkozó jogszabályi előírások szerint járt el a járványügyi óvintézkedések megszervezése vonatkozásában, ezért e tekintetben alapvető joggal összefüggő sérelmet a vizsgálatom nem tárt fel.

5.3.3.2. A Kormányhivatal eljárása

Két jelzés érkezett az érdekképviselői fórum működésével kapcsolatban a Kormányhivatalhoz. A 2020. május 7-i jelzés alapján a Kormányhivatal 2020. június 12-én kelt határozatában felhívta a Fenntartót, hogy mielőbb hívja össze az újonnan megválasztott érdekképviselői fórumot. A 2020. augusztus 14-i bejelentés nyomán a Kormányhivatal rendkívüli hatósági ellenőrzési eljárást indított, és megállapította, hogy a 2020. június 18-án tartott érdekképviselői fórum szabályosan jött létre, és további javaslatokat tett a fórum megszervezésével kapcsolatban.

Az ellátottjogi képviselő tevékenységére vonatkozó jelzés kapcsán a Kormányhivatal 2020. május 18-án végzésben kereste meg a területileg illetékes ellátottjogi képviselőt és tájékoztatást kért tőle.

A járványügyi veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatos jelzés vonatkozásában a 2020. június 5-én tartott rendkívüli helyszíni ellenőrzés feltárta, hogy a védőfelszerelések rendelkezésre álltak az Intézményben. A 2020. évi átfogó ellenőrzés megállapította, hogy az Intézményben külön bejáráttal rendelkező izolációs területet alakítottak ki, továbbá rendelkeznek izolációs tervvel, amit az ellátottakkal és a munkatársakkal megismertettek. Védőruha, védőeszköz rendelkezésre állt, a folyamatos fertőtlenítő takarítást a takarítási szabályzatnak megfelelően biztosították, az ellátottak higiénés állapotát nyomon követik.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Kormányhivatal valamennyi a fentiekben részletezett, az Intézmény működésével kapcsolatos bejelentést kivizsgálta, az ehhez szükséges eljárási cselekményeket (írásbeli megkeresés, nyilatkozatok bekérése, rendkívüli helyszíni ellenőrzés, éves átfogó ellenőrzés) foganatosították. Mindezek vonatkozásában a rendelkezésemre bocsátott adatok alapján alapvető joggal összefüggő sérelmet a vizsgálatom nem tárt fel.

¹⁹ Az izolációs térben felügyelet, elkülönített mosdók, televízió, kétágyas szobák álltak az ellátottak rendelkezésére, valamint saját kertrész, ahol levegőzni tudtak.

5.3.4. *A bentlakásos intézményi lét anomáliái – szexuális visszaélés – jogi keretrendszer²⁰*

A vizsgálatom annak feltárására is irányult, hogy az ellátás során a szexuális visszaéléssel kapcsolatos jelzések kivizsgálása milyen körülmények mellett, milyen aspektusból, és végül az erőforrások tekintetében milyen kompetenciák birtokában lehetségesek, és ez megfelel-e a CRPD rendelkezéseinek.

Kiindulópont, hogy a Szocvtv. 74§-a szerint a tartós bentlakásos intézménytípusba tartozó *fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye* azoknak a fogyatékos, valamint mozgás-, illetve látássérült személyeknek az elhelyezését szolgálja, akiknek oktatása, képzése, átképzése és rehabilitációs célú foglalkoztatása csak intézményi keretek között valósítható meg. A fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye előkészíti az ott élők családi és lakóhelyi környezetbe történő visszatérését, valamint megszervezi az intézményi ellátás megszűnését követő utógondozást.

A konkrét ügy vizsgálata során figyelemmel kellett lenni arra a sajátos körülményre, amely szerint *a tartós bentlakást biztosító intézmény* elsősorban olyan szociális intézmény, amely otthonszerű körülményeket, ellátást nyújt az arra – eltérő okok miatt – rászoruló lakók számára. Másfelől azonban – fogyatékoságtudományi kontextusban – olyan „zárt” intézmény, amely ekként való működése tekintetében természeténél fogva kizárja az önálló autonóm életkörülményeket, egyszersmind az étellel szükségképpen együtt járó spontaneitást.

A tartós bentlakást biztosító intézmények üzemszerű működése a törvényi kötelezettségek és azok számon kérhetősége miatt voltaképpen szükségszerű. Az intézményi feladatok végrehajtása folyamatos ellenőrzés alatt áll, vagyis a lakók teljes ellátása: ételmezése, gondozása, egészségük megtartása és állapotuk, egészségügyi státusuk változásainak dokumentálása; az intézmény rendjének és tisztaságának biztosítása, végül a hatóságokkal és az állami szervekkel való együttműködés zökkenőmentes megszervezése folyamatos kontroll alatt van. Az intézményben élők létszáma és a teendők mennyisége következtében a lakók kiszolgáltatottsága legitim közeget teremt a meglévő jogi normák elfogadásához. A zökkenőmentes intézményi működés biztosítása akkor érhető el, ha a jogszabályok rendelkezéseit végrehajtják, a lakók szükségleteit ennek megfelelően előzetesen tervezik, míg végül az intézmény a lakók kiszolgáltatottságát a mindennapos működés hatékonyságának rendszerelemévé teszi. A nagy létszámú bentlakásos intézmények jellegüknél fogva a társadalom effektív és/vagy virtuális periferiáján működnek, mindazonáltal a minden tekintetben transzparens jellegű működés jelent védelmet a lakójának, ha akár az ott dolgozó személy, vagy maga a lakó válik büntetőeljárás alanyává.

Az intézményi struktúra működési mechanizmusában azonban éppen a szexuális visszaélés elkövetői, vagy az áldozati státusz pontos megítélése is meglehetősen nehézkessé válhat, ha a cselekmények feltárására hivatott aktorok és a rendelkezésre álló jogi normarendszer nem tekinti ezeket a helyzeteket az előnyben részesítés szempontjából különlegesnek, így a szereplőit potenciális áldozatnak, vagy legalábbis különösen sérülékeny csoportnak.

Jeleznem kell továbbá azt is, hogy számos, elsősorban fogyatékos, illetve pszichiátriai betegeket ellátó bentlakásos szakosított intézményben problémát jelent a lakók egymással

²⁰ Lásd ezzel összefüggésben az AJB 261/2020. számú ombudsmani jelentés

szemben elkövetett erőszakos magatartása, amelynek oka – a megkérdezett szakemberek szerint – a foglalkoztatás, az értelmes időtöltés korlátozott lehetősége, vagy elégtelensége, és/vagy a megfelelő számú és képzett szakember hiánya az intézményekben.

Mindezzel együtt minden tartós bentlakásos intézményre vonatkoznak a Szocvtv. ellátási minőséget garantáló szabályai, amely szerint a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményi ellátást igénybe vevő ellátottnak joga van szociális helyzetére, egészségi és mentális állapotára tekintettel a szociális intézmény által biztosított teljes körű ellátásra, valamint egyéni szükségletei, speciális helyzete vagy állapota alapján az egyéni ellátás, szolgáltatás igénybevételére.

Az intézmények kötelezettsége pedig a Szocvtv. 94/E. §-a alapján az alkotmányos jogok maradéktalan és teljes körű tiszteletben tartása, különösen az emberi méltósághoz való jog, a testi épség, és a testi- és lelki egészséghez való jog biztosítása. Az Alkotmánybíróság 32/1998. (VI. 25.) AB határozata az emberi méltósághoz való jogot kiterjesztette a szociális jogokra, mivel megállapította azt, hogy az Alkotmány 70/E. §-ában meghatározott szociális biztonsághoz való jog a szociális ellátások összessége által nyújtandó olyan megélhetési minimum állami biztosítást tartalmazza, amely elengedhetetlen az emberi méltósághoz való jog megvalósulásához. Az AB határozat a szociális ellátás bizonyos minimumát tehát az emberi méltósághoz való jog elengedhetetlen részeként fogja fel.

Az Intézmény felelőssége tehát nem korlátozódik az ellátások teljesítését szem előtt tartó szociális kérdésekre, hanem – amint az a Szocvtv. hivatkozott rendelkezéseiből is kitűnik – a CRPD előírásaival összhangban az emberi jogi paradigma jelentősége is helyet kapott a szociális rendszer dinamikus jogfejlődésében. Így azok a percepciók is érvényesek egy szakosított bentlakásos intézményben, amelyek a morális elvárásokat is tükröző szociális jogi, emberi jogi normák keretei között jelennek meg. Ahogyan arra az Alkotmánybíróság több döntésében is felhívta a figyelmet, az emberi méltósághoz való jog az általános személyiségi jog aspektusaiban értelmezhető: az önrendelkezés szabadságához, az általános cselekvési szabadság vagy a magánszférához való jogként.

Az 1998-ban született Fot. – a nemzetközi emberi jogi standardokra is figyelemmel – meghatározza azokat az alapelveket, amelyeknek a jogrendszer egészét áthatva érvényesülniük kell. A Fot. 2. §-a értelmében *az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékos kialakulásához vezet, illetve olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek.*

A fogyatékosággal élő személyekkel kapcsolatos magatartás, tevékenység során úgy kell eljárni, hogy az a fogyatékos állapot rosszabbodását megelőzze, illetőleg annak következményeit enyhítse. A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek. A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt. Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető

jogok érvényesítéséről, a fogyatékossgal élő személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.

5.3.4.1. Az emberi jogi garanciák keretrendszere

Az ügy kapcsán felmerült két, szexuális visszaélésre vonatkozó jelzés ugyan az intézményi belső vizsgálat fázisában megrekedt, szükségszerű azonban itt azon jogvédelmi mechanizmusok ismertetése, amelyekről adott esetben egy nem kellő körültekintéssel folytatott belső vizsgálat az érintett ellátott személyeket megfosztja.

Az CRPD 13. cikke az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés kérdése tekintetében úgy fogalmaz, hogy a részes államok a fogyatékossgal élő személyek számára másokkal azonos alapon biztosítják az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférést, beleértve az eljárás során az életkornak megfelelő alkalmazkodás biztosítását annak érdekében, hogy megkönnyítsék tényleges részvételüket mind közvetlen, mind közvetett formában, csakúgy, mint tanúként, minden jogi eljárásban, beleértve a nyomozati szakot és más előkészítő szakaszokat. A fogyatékossgal élő személyek igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférése biztosításának elősegítése érdekében a részes államok előmozdítják az igazságügyi igazgatás területén dolgozók, beleértve a rendőrségi és büntetés-végrehajtási alkalmazottakat, megfelelő képzését.

Tekintettel arra, *hogy a fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem- okozás esetén a nyomozó hatóság feladata a speciális alanyi kör miatt többlet ismereteket igényel, szükséges a fogyatékossgügy tudomány kutatóinak néhány jelentős megállapítását ismertetni.*²¹

A fogyatékossgal élő áldozatok speciális helyzetére a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló uniós irányelv (a továbbiakban: Irányelv)²² kiemelt hangsúlyt fektet. Az Irányelv szerint abban az esetben, *ha fogyatékos személyek válnak bűncselekmény áldozatává, kiemelt módon kell figyelembe venni, hogy a bűncselekmény után a szükséges információkhoz, segítséghez, védelemhez, valamint egyéb jogokhoz és szolgáltatásokhoz történő hozzáférésben e célcsoportnak speciális igényei vannak.* Az Irányelv értelmében az áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások nyújtása során minden információt az áldozatok számára érthető módon, közérthető nyelven kell nyújtani, figyelmet kell fordítani a fogyatékossgból fakadó értési vagy közlési nehézségekre. A fogyatékossgal élő személyek jogai tekintetében a CRPD röviden ismerteti a fogyatékos személyek jogainak

²¹ Lásd: DR. GAZSI ADRIENN ügyvéd tanulmányát „A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem- okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása” (2015)

<http://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/06/Seg%C3%A9danyag-a-Fogyat%C3%A9koss%C3%A1g-%C3%A9s-ab%C3%BAzus-c.-%C3%BAtmutat%C3%B3hoz.pdf>

²² AZ EURÓPAI PARLAMENT és a TANÁCS 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

érvényesülésére vonatkozó garanciális szabályokat hátrányos megkülönböztetés, erőszak, bántalmazás, hanyag vagy gondatlan bánásmód esetén, és ezzel kapcsolatosan a magyar állam kötelezettségeit. Ugyanakkor az „abúzus” is meglehetősen tág fogalomkör. A nemzetközi fogalom meghatározásnak megfelelően *abúzusnak tekintünk minden szexuális erőszakot, a családon belüli erőszakot, a kereskedelmi célú kizsákmányolást, az iskolán, intézményen belüli zsarnokoskodást vagy agressziót, az emberkereskedelmet, a fogyatékos személyek, kisebbségek, emigránsok, vagy egyéb hátrányos helyzetű emberekkel szemben történő visszaéléseket egyaránt.*²³

Az Irányelv értelmében *a bűncselekmények áldozatait meg kell védeni a másodlagos és az ismételt áldozattá válástól, a megfélemlítéstől, valamint a megtorlástól, továbbá a gyógyulásukat elősegítő, megfelelő támogatásban kell részesülniük, és kellő hozzáférést kell biztosítani számukra az igazságszolgáltatáshoz.*²⁴ Ugyancsak az Irányelv rendelkezik arról, hogy az illetékes hatóságoknak, az áldozatsegítő, illetve a helyreállító igazságszolgáltatási szolgálat által nyújtott tájékoztatást és tanácsokat, amennyire csak lehetséges akár tájékoztatási eszközök segítségével, és az áldozatok számára érthető módon kell nyújtani. Az ilyen tájékoztatást és tanácsokat egyszerű és közérthető nyelven kell nyújtani. Azt is biztosítani kell továbbá, hogy az áldozat közlését meg tudják érteni az eljárás során. Különös figyelmet kell fordítani az olyan értési vagy közlési nehézségekre, amelyek háttérben valamilyen fogyatékos állapot állhat, például hallássérülés vagy beszédzavar. A büntetőeljárás során hasonlóképpen figyelembe kell venni az áldozat információközlési képességének korlátozottságát.

Az Irányelv külön is felhívja a figyelmet arra, hogy a fogyatékos államban élő áldozatok esetében nagy arányban fordul elő a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés, valamint a megtorlás. Különös alaposítással kell eljárni annak megítélése során, hogy az ilyen áldozatok esetében fennáll-e az ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés és a megtorlás kockázata, és abból a feltevésből kell kiindulni, hogy ezen áldozatok esetében különleges védelmi intézkedésekre lesz szükség.²⁵ A kutatások szerint *az értelmi sérült emberekkel kapcsolatban külön figyelmet kell fordítani arra, hogy szexuális bántalmazás minden olyan cselekmény, amelynek során értelmi fogyatékos gyermeket vagy felnőttet olyan cselekménybe kényszeríti az elkövető, amelynek értelmét nem fogja fel, amelyhez megalapozottan nem tud hozzájárulni, illetve amely egy másik személy kielégülését szolgálja anélkül, hogy abban ő érzelmileg részt tudna venni.*²⁶

Mindezekre tekintettel még nyilvánvalóbb a Kínzást és más Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT) 24. Általános Jelentésében tett megállapítása, amely kifejezetten *felhívja az egyes intézeteket a visszaélések, a szexuális és egyéb kizsákmányolás tekintetében való megelőző intézkedések megtételére.*

²³ ZOLNAI ERIKA (2010) Az intézményi kultúra és a felelősségvállalás szerepe az értelmi sérült emberek biztonságán alapuló intézményi ellátása során Acta Medicinæ et Sociologica Vol.1 No. 1 2010 53-70 (lekt) (A visszaélésekkel kapcsolatos fogalmak) 58. o

²⁴ Irányelv 9. cikk

²⁵ Irányelv 21. és 57. cikk

²⁶ ZOLNAI, (2010) 59. o.

Az új Be.²⁷ XII. fejezete – figyelemmel a polgári jog szabályaira – meghatározza a *büntetőeljárás cselekvőképesség* fogalmát. A sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt büntetőeljárás cselekvőképességgel rendelkezik, ha a polgári jog szabályai szerint cselekvőképes, vagy ha a polgári jog szerinti cselekvőképességét ugyan részletesen korlátozták, de az eljárás tárgya, illetve az egyes eljárási cselekmények nem tartoznak abba az ügycsoportba, amelyre nézve őt gondnokság alá helyezték. Az új Be. XIV. fejezete pedig a különleges bánásmód lehetőségét kínálja a fogyatékossgal élő személyeket érintő eljárásokhoz. A *különleges bánásmódot* igénylő személyekkel kapcsolatos rendelkezések alapvetése, hogy *az eljárásban eljáró szervek egy induló döntést hozzanak valamennyi olyan esetben, amikor felmerül az egyéniesítés igénye, és ez a döntés egységes szempontrendszeren kell, hogy alapuljon.* Amennyiben tehát a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság azt észleli, hogy a büntetőeljárással érintett személy vonatkozásában egyedi, sajátos igények merülnek fel, úgy mindenekelőtt arról kell döntést hozni, hogy az érintett különleges bánásmódot igénylő személy-e. Ennek eldöntését követően nyílik meg az az eszközrendszer, amely az érintett egyedi igényeit a legmegfelelőbb módon képes kezelni.

Az Irányelv – a CRPD-vel konzisztens – alapja és így a különleges bánásmód indokának lényege, hogy *az érintett fogyatékos személy eljárási részvétele valamilyen szempontból akadályozott.* Az intézményrendszer célja, hogy ezt az akadályt a lehetőségekhez képest kompenzálja. A törvény az adminisztratív terhek minimalizálása miatt pedig úgy rendelkezik, hogy a pozitív döntés, akárcsak a különleges bánásmód körébe tartozó egyes intézkedések alkalmazásáról szóló döntés nem igényel határozati formát, a döntés megtestesül magában az intézményrendszer alkalmazásában.

A törvény a különleges bánásmód körébe tartozó egyes intézmények alkalmazásának általános szabályát is meghatározza, amely lényegében a szükségesség, arányosság elvét foglalja magában. Így az egyes intézkedések alkalmazására akkor kerülhet sor, ha az indokolt (szükséges), és olyan mértékben, formában, amely igazodik az alapjául szolgáló akadályozás mértékéhez (arányosság). A különleges bánásmódot igénylő formakényszer minimalizálásával az intézmény rugalmas, az érintett személy és az eljáró bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság együttműködésén alapuló alkalmazását kívánja hangsúlyozni. A különleges bánásmód körébe tartozó egyes eszközök önmagukban is feltételezik az érintettel történő szoros, az igényeit lehetőség szerint figyelembe vevő együttműködést, amely formális eszközökkel nem kikényszeríthető.²⁸ A különleges bánásmód megállapítására hivatalból, vagy az érintett, továbbá az általános szabályokra figyelemmel az érintett segítőjének indítványára kerülhet sor. A döntésre egyéni értékelés alapján kerül sor, amelynek tartalmát és formáját

²⁷ 2018. július 1-én lépett hatályba a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (új Be.).

²⁸ Az új Be. 82. § Külön döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személynek minősül

a) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy,

b) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, és az is, aki ilyennek minősülhet, valamint

c) a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje.

A 82. § alkalmazása szempontjából az érintett aktuális, a büntetőeljárás megindulásakor, illetve a végrehajtott eljárási cselekmény idején fennálló életkora az irányadó. Amennyiben a sértett, vagy a tanú a büntetőeljárás során a tizennyolcadik életévét betölti, úgy a 82. § alapján már nem kötelező a különleges bánásmód alkalmazása, ugyanakkor az általános szabályok alapján természetesen nem kizárt a különleges bánásmód fenntartása.

más jogszabály határozza meg. Ugyancsak hivatalból vagy indítványra kerülhet sor a különleges bánásmód körébe tartozó egyes intézkedések végrehajtására, intézmények alkalmazására.

A büntetőeljárás során alkalmazható támogató intézménynek (különleges bánásmód) a fogyatékos személyek által vagy sérelmére elkövetett bűncselekmények sikeres felderítéséhez mindezidáig is meglehetősen kevés a rendelkezésre álló gyakorlati tapasztalat. Az új Be. rendelkezése szerinti segítő intézményének bevezetése kapcsán kérdés, hogy az abban a taxatív felsorolt segítői kategóriák közül – különös figyelemmel a támogatói pozícióra – *a fogyatékos-specifikus szakértelem alapján nyújtott segítség melyikbe illeszthető bele.*

Mindezek alapján *a fogyatékos-számmal élő személyek tekintetében lényeges tehát a szakértők és a segítő személyek konkrét, fogyatékos-specifikus szakértelme, látásmódja, pl. a különböző fogyatékos-számmal élő személyekre specializálódott gyógypedagógus, aki a büntetőeljárások során szokásos módon igénybe vett elmeorvos szakértő szakmai feladatainál jóval tágabban, a mentális állapot aktuális státuszának megállapítását meghaladóan tud az egyes cselekmények tekintetében tényleges segítőként részt venni a nyomozásban. Mindezzel a sértett személy oldalán olyan információkat is képes közvetíteni a hatóság számára, amellyel a fogyatékos embereket, a gyakran feltárhatatlan erőszakos eseményeket elszenvedő áldozatból a büntetőeljárások tárgya helyett annak (aktív) alanyává teheti.*

5.3.4.2. A szexuális visszaéléssel kapcsolatos jelzések intézményi kivizsgálása a konkrét ügyben

Az Intézményben a fenntartóváltás indukálta szolgáltatás-átalakítás miatt szükségessé vált infrastrukturális munkálatokat 2020-ban kellett végrehajtaniuk; ennek csak külső vállalkozók megbízásával tudtak eleget tenni. A járványügyi intézkedésekkel összefüggésben az átalakításban résztvevő munkások egy részét az ingatlanhoz tartozó, a szociális szolgáltatásba nem bevont ingatlanrészben (korábban szolgálati lakás) szállásolták el. *Az Intézményben felújítást végző munkások szeszital fogyasztására konkrét bizonyíték, feljegyzés nem volt fellelhető, a belső vizsgálat során a vállalkozó ennek tényét azonban elismerte.*

Két alkalommal érkezett az intézményvezetőhöz panasz az Intézményben élőkkel szemben elkövetett szexuális visszaélés gyanújával, ezekről az intézményvezető írásban tájékoztatta a Fenntartót. Az Intézmény mindkét esetet saját hatáskörben vizsgálta, amely szerint a két eset között nem volt összefüggés. Az első esetben *a vizsgálat során egymásnak ellentmondó beszámolók miatt sem az Intézmény nem tudott feljelentést tenni, sem pedig a visszaélés-gyanút jelző hivatásos gondnok nem élt a további intézkedés lehetőségével; a gyanú nem bizonyult megalapozottnak.* A vizsgálat lezárásával egy időben az Intézmény fokozott figyelmet rendelt el az ügyben érintettekre.

A második, a videófelvétellel kapcsolatos esetben az intézményi vizsgálat során a vállalkozó beazonosította a felvételen az egyik alkalmazottját, aki elhagyta az Intézményt. A videófelvételen szereplő ellátottra vonatkozóan az Intézmény vezetése csak szűkíteni tudta a lehetséges ellátottak sorát, és nem tudták pontosan beazonosítani; csupán a videófelvételt bemutató ellátott személyt hallgatták meg. Ezt követően az Intézmény vezetése mérlegelte az ügyben a további vizsgálati cselekmények (lehetséges személyek beazonosítása, meghallgatása) szükségességét, valamint a felvételen szereplő ellátott

személyiségi jogainak védelmét (a további vizsgálódás következtében az Intézményen belüli szélesebb nyilvánosság elé kerülés vonatkozásában), továbbá a sérelmére elkövetett abúzus súlyosságát és lelki/fizikai sérülés mértékét. Az ellátottak nyugalmának biztosítása érdekében a vizsgálatot az Intézmény lezárta, és további óvintézkedéseket vezetett be az érintettek tájékoztatásával és az intézményi dolgozók fokozott figyelmével a lehetséges érintettek viselkedésére, verbális vagy nonverbális jelzéseire, ám az esettel kapcsolatban semmilyen további információra nem derült fény.

A Fenntartó álláspontja szerint az Intézmény a beérkezett jelzések alapján az eseteket kivizsgálta, kezelte és lezárta, a szükséges intézkedéseket megtette, további vizsgálatok, intézkedések megtétele indokolatlan volt, tekintve, hogy a lehetséges sértettek részéről semmilyen jelzés, utalás nem érkezett, így a fenntartó számára gyakorlatilag nem volt esély azonosítani a videón szereplő személyeket. Közvetlenül az eset után a további lehetséges visszaélések kockázata is megszűnt, mivel a külső vállalkozók elhagyták az Intézményt, így a fenntartó azonnali intézkedésére nem került sor. A kapcsolódó dokumentációk vezetését azonban a Fenntartó hiányosnak találta, ezért külső szakembert keresett annak feltárására, hogy a szexuális abúzussal összefüggő rendkívüli esemény protokollját hogyan lehet hatékonyabbá tenni.

A Kormányhivatal a szexuális visszaélésre vonatkozó bejelentés alapján rendkívüli ellenőrzési eljárás keretében nyilatkozattételre hívta fel a Fenntartót, aki arról tájékoztatta a Kormányhivatalt, hogy tudomása van a történekről, az Intézményben a belső vizsgálat lezárult és annak alapján a Fenntartó is vizsgálatot rendelt el, más hatóságot azonban nem vontak be az ügybe.

Az ombudsmani megkeresést követően a Kormányhivatal ismét megkereste a Fenntartót és haladéktalanul tájékoztatást kért az általa elrendelt vizsgálat eredményéről. A Kormányhivatal tájékoztatása szerint az intézményvezetés nem tudta minden kétséget kizáróan azonosítani a videófelvételen látható ellátottat, ahogy azt sem, ki készítette a felvételt. A felvétel készítésének idején szolgálatban lévő intézményi munkatársnak a lakók említették, hogy mi történt, de filmfelvételt, képet nem mutattak neki. Egyebekben a Kormányhivatal tájékoztatása megegyezik a Fenntartónak a jelentés tényállásában rögzített tájékoztatásával. Az intézményvezető a Kormányhivatal telefonos megkeresésére azzal egészítette ki a leírtakat, hogy két férfi lakóval beszélt pszichológus a felvételtől, a személyiségi jogokról, azok megsértéséről. Egyikük sem ismerte el, hogy ő készítette volna a felvételt; a telefonjukról letörölték a videót. Azt sem sikerült kiderítenie a vizsgálatnak, hogyan került ki a felvétel az Intézményből.

A Kormányhivatal az Intézmény belső vizsgálatát nem tekintette eredményesnek és felhívta az Intézményt, hogy hasonló esetben azonnal vizsgálja ki a helyzetet, teljes körűen tárják fel a történeket és biztosítsák a szükséges támogatást az érintettek számára. A vizsgálati megállapításokból ugyanis nem lehet eldönteni, hogy volt-e szexuális visszaélés, annak ellenére, hogy erőszakra utaló jel nem látható a felvételen. A Kormányhivatal álláspontja szerint a fogyatékossgal élő személyeknek is joguk van a magánélethez, ahhoz hogy kapcsolatot létesítsenek, beszélgetést kezdeményezzenek. Tekintettel arra, hogy az esetben érintett ellátott kiléte nem ismert, nem lehet megállapítani, hogy ő áldozat volt-e az eset során, illetve hogy sérültek-e és miként a jogai. A felvételen szereplő személy ismeretlensége miatt az állapotáról, cselekvőképességéről sincs információ, emiatt nem

ítélhető meg a kiszolgáltatottsága sem. Az eltelt idő hosszúsága miatt a történeteket már nem lehet hitelesen rekonstruálni.

Egyetértek a Kormányhivatal azon álláspontjával, amely szerint nem találta eredményesnek az Intézmény belső vizsgálatát, ugyanis az nem tárta fel teljeskörűen a szexuális visszaéléssel kapcsolatban történeteket, aminek következtében adott esetben nem volt biztosítható az érintett ellátott személy számára a szükséges támogatás.

Az intézményi belső vizsgálatot illetően ugyanakkor számos hiányosság, valamint ellentmondás rajzolódik ki a kapott tájékoztatásokból, mindez pedig nem összeegyeztethető a CRPD, a Szocvt. és Fot. felelősségi rendszerével. Az első szexuális visszaéléssel kapcsolatos esetben a belső vizsgálat megállapítása szerint az egymásnak ellentmondó beszámolók miatt sem az Intézmény nem tudott feljelentést tenni, sem pedig a visszaélés-gyanút jelző hivatásos gondnok nem élt a további intézkedés lehetőségével; a gyanú nem bizonyult megalapozottnak.

Ugyancsak nem határozhatja meg a vizsgálat kereteit és menetét a szexuális abúzus gyanújával érintett ellátott személyek személyiségi jogainak védelmére, valamint az ellátottak nyugalmanak biztosítására, és arra való hivatkozás, hogy az esetleges sértettek részéről jelzés, utalás az eset után nem érkezett. Ez a gyakorlat ugyanis a szexuális visszaélések rejtve maradását támogatja, továbbá nem detektálja a visszaéléssel érintett személyek lelki és/vagy fizikai sérelmeit, támogatási szükségleteit. Mindez pedig az érintettek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékosokkal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okoz, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

Amint azt az AJB 261/2020. számú jelentésemben rögzítettem, jelen ügyben szintén rá kell mutatnom ez utóbbiak kapcsán arra is, hogy a fogyatékosokkal élő lakók élete az intézmény falain belül zajlik, a róluk való gondoskodási kötelezettség pedig konkrét jogszabályokon keresztül a szakemberek szakmai tevékenységében nyilvánul meg. Az alapjogi védelmi mechanizmus legnyilvánvalóbb terepe tehát maga a bentlakásos intézmény. Az elmúlt több mint egy évtizedben az ombudsman több jelentésben tért ki a fogyatékos személyeket ellátó (ideértve a pszichiátriai betegeket ellátó intézményeket is) bentlakásos szociális otthonokat érintő rendkívül fontos jelenségre, ami a megfelelő időtöltés, a gondozói jelenlét prevenciók hatásait elemezte. *A szakemberek megfelelő létszáma, magas szintű képzettsége rendkívül fontos a bentlakásos intézményekben, a kötelező mentálhigiénés és szocioterápiás foglalkozás jelentősége a fiatal felnőtt fogyatékosokkal élő személyek ellátása során önmagában elősegítheti az erőszakos magatartások megelőzését* (lásd ennek kapcsán az SzCsM rendelet 54-58. §-ait).

Az AJB-458/2019. számú jelentés hangsúlyozta, hogy a kutatások szerint a bentlakásos intézményi lét ugyan számos kérdésben megoldást jelent a rászoruló személyek hétköznapi élete tekintetében, azonban éppen az ő számukra egyúttal kiszolgáltatott helyzetet teremt, amely az intézményben fennálló normarendszer elfogadására ösztönöz. A nagy létszámú bentlakásos intézmények jelentős része a társadalomtól elzárva, sajátos belső világot, zárt közeget hoz létre, amelyben bürokratikus szabályozott intézményes

gyakorlatok határozzák meg a mindennapok valamennyi részletét. *A magas ellátotti létszám mellett pedig, a hatékonyság érdekében a feladatok végrehajtása rutinszerű napi teendők folyamatává fonódik össze, amely során a dolgozó hajlamos az ellátottra, mint a munkavégzés tárgyára tekinteni. A felülről irányított és kialakított mechanizmus üzemszerűvé válik, amely az egyedi igényekre nem vagy kevéssé tud csak reagálni.*

Mindazonáltal a bentlakásos szociális intézmények dolgozóinak munkakörülményei rendkívül fontos minőségi tényezője, indikátora az ellátó rendszernek, hiszen nagymértékben befolyásolják az ellátottakhoz való viszonyt, a velük való bánásmódot. A létszámhiányból fakadó túlterheltség pedig primer meghatározója a gondozás minőségének. Az elégedetlen, frusztrált, (vö. burn out) motiválatlan dolgozók a kiszolgáltatott helyzetben lévő ellátott személyekre vetítik problémáikat, negligálva azok helyzetét, amely végül az ellátott jogainak sérelméhez vezethet. Végül pedig a circulus vitiosus jelensége a dolgozó távozásához, a fluktuáció rendkívül nagy arányához, végső soron a szakmai munka ellehetetlenüléséhez vezet.²⁹

Jelen vizsgálatom nem tér ki és nem is térhetett ki az Intézmény működését érintő teljes monitoringra, így alapjogi szempontból csupán az a (5.3.2. pontban a fluktuáció vonatkozásában tett megállapítások mellett) további és általános megállapítás tehető, hogy milyen esetekben, körülmények között nem felel meg egy szakosított intézményi ellátás a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló hazai és nemzetközi normáknak. Ide sorolható, ha nem áll rendelkezésre legalább a jogszabályoknak megfelelő létszámú és képzettségű szakember egy intézményben, ha nincs megfelelő óraszámú és minőségű, az egyéni szociális diagnózisra is épülő mentálhigiénés és szocioterápiás foglalkozás, ha a fogyatékos lakók egyéni támogatási szükséglete szerinti ellátásnak az intézmény nem tud eleget tenni, és ha az észszerű alkalmazkodás kötelezettsége nem evidens feladat valamennyi bentlakásos intézménynek.

Mindebből következően megállapítom, hogy a nagy létszámú bentlakásos intézményi ellátás körülményei, annak természeténél fogva és összességében alkalmas arra, hogy az érintett fogyatékos személyek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszasság gyanúját és bekövetkezésének lehetőségét vessék fel.

Amint azt több korábbi ombudsmani jelentés³⁰ is rögzítette, fontos hangsúlyoznom, hogy a bentlakásos intézményi lét ugyan számos esetben megoldást jelent a rászoruló személyek hétköznapi élete tekintetében, azonban olyan kiszolgáltatott helyzet is, amelyben több a Hivatalomhoz érkező panaszbeadvány alapján vizsgált és fentebb is vázolt, valamint kifogásolt tény, körülmény elfogadhatatlan. *Ezt igazolja a fogyatékos személyek jogait illetően bekövetkezett paradigmaváltás is, amely a nagy létszámú bentlakásos intézményi férőhelyek kiváltási folyamatát is elindította hazánkban. A kiváltási folyamat kapcsán olyan*

²⁹ A fogalom dr. EGERVÁRI ÁGNES a Katolikus Szeretetszolgálat vezetője, a Biatorbágyi Gizella Otthon igazgatójának előadásában hangzott el, 2018 őszén az Emberi Erőforrások Minisztériumában. Korábban lásd: AJB-261/2021. számú jelentésben

³⁰ AJB 1195/2017, AJB 816/2021. számú jelentések

szolgáltatási központoknak/gyűrűknek kell elérhetővé válniuk, amelyek támogatják, hogy a fogyatékos személyek élete ne a bentlakásos intézményekre korlátozódjon, hanem az őket körülvevő befogadó és elfogadó közösség aktív tevékeny részvevői lehessenek.

A CRPD 9. cikke értelmében a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz való hozzáférést. Ugyancsak ideértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken.

Az ENSZ Fogyatékossgügyi Bizottsága 2014 májusában bocsátotta ki az Egyezmény 9. cikkéhez (Hozzáférhetőség) fűzött Általános megjegyzését.³¹ Ez leszögezi, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyek számára az önálló életvitel és annak feltétele, hogy a társadalom teljes, valamint egyenértékű tagjai lehessenek.³²

5.3.4.3. Szexuális edukáció, mint a megelőzés eszköze

A szakirodalom szerint a szociális intézményekben kiemelt szerepe van az abúzus különféle formáinak megelőzésében a szex-edukációnak. Ennek jelentősége abban áll, hogy az érintettek megfelelő információt, felkészítést kapjanak a szexualitással kapcsolatosan, hogy képesek legyenek felismerni, illetve elhárítani a nem kívánt közeledéseket, védeni magukat a szexuális visszaélésekkel szemben, és ténylegesen képesek legyenek a szakemberek felé történő jelzésre. Ezzel párhuzamosan indokolt a munkatársak felkészítése és bevonása is, hogy tudják az érintetteket az önállóságukban, autonómiájuk megélésében támogatni és aktivizálni, képesek legyenek a visszaélésekkel kapcsolatos jelzések kezelésére, a megfelelő bánásmód, illetve a beavatkozások megvalósítására. Ezért is lényeges, hogy hangsúlyt kapjanak az önismeret, önérvényesítés, önállóság fejlesztése, életvezetési ismeretek, kapcsolatrendszerek kialakítása és ápolása, kommunikáció, támogatott döntéshozatal, kapcsolati szférák, együttélés és együttműködés, konfliktuskezelési technikák, váratlan helyzetek kezelése. Az esetek feltárásában és szakszerű kezelésében jelentős lehet, ha a szociális intézmény rendelkezik a visszaélésekkel kapcsolatos jelzések kivizsgálására és a szükséges beavatkozásokra vonatkozó intézményi protokollal, mely tartalmazza a felelősség kérdését, a dokumentációt, a kivizsgálás menetét és körülményeit.³³

Az értelmi fogyatékos személyekkel szemben elkövetett visszaélések (szexuális, fizikai és anyagi egyaránt) körültekintőbb és tudatosabb eljárást kívánnak az egyéb gondozási

³¹ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/2&Lang=en (letöltés 2021.04.14.) [General comment no. 2.(2014)]

³² General comment no2 (2014) I.1. A fizikai környezethez, közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz – beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket – a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség hiányában a fogyatékossgal élő személyek nem egyenlő esélyekkel vehetnek részt a társadalmi életben.

³³ i.m. GAZSI (2015), KORÁBBAN LÁSD: AJB-261/2020. SZÁMÚ JELENTÉST

*problémákhoz képest.*³⁴ Ez közös érdeke az intézménynek, a munkáját sokszor egyedül végző gondozónak, és persze a gondozottaknak, akik önmagukat nem tudják megfelelően megvédeni, saját jogaik érvényesítése érdekében fellépni. Az emberi méltósághoz való jog azt is jelenti, hogy az ember nem tekinthető tárgynak. *A fogyatékossgal, különösen az értelmi fogyatékossgal élő ember az egyik legkiszolgáltatottabb helyzetű egy zárt intézményi struktúrában, ezért is fontos az őt ért sérelmek alapos, szakszerű kivizsgálása, megelőzendő az esetleges visszaéléseket.*

Mindezek fényében is előremutató a Kormányhivatalnak a Fenntartóhoz címzett azon felhívása, amely kiemelte *a Fenntartó nagyobb figyelmének, a fogyatékossgal élő személyek szexuális felvilágosításának, továbbá a jelen ügghöz hasonló helyzetek teljes körű kivizsgálásának jelentőségét annak érdekében, hogy az ellátottaknak személyre szabott segítséget tudjon nyújtani, amennyiben ez szükséges. Ugyancsak adekvát intézkedése volt Fenntartónak, hogy külső szakembert vont be az eljárásrend felülvizsgálatára.*

6. Összegzés

A hozzám forduló beadványozó jelzéseiben a fogyatékos személyek rehabilitációs intézményében élő 100 fő ellátott személy mindennapjaival, illetve az Intézmény működésével kapcsolatos, a jogsérelem gyanúját felvető esetekre hívta fel a figyelmet: az érdekképviselési fórum működésképtelensége; az ellátottjogi képviselő tevékenysége; nyaraláson való részvétel korlátozott létszámmal; munkaterápiás foglalkozás megszüntetése; intézményi jogviszony megszűnése két ellátott esetében; a szakmai létszámot érintő fluktuáció; helytelen járványügyi óvintézkedések; szexuális visszaélés kivizsgálása.

Az érdekképviselési fórum jogszerű működése, az ellátottjogi képviselő tevékenysége és a szexuális visszaélésekre vonatkozó jelzések valamennyi körülményre kiterjedő alapos kivizsgálása olyan alapjogvédelmi mechanizmusokat testesítenek meg, amelyek a méretüknél fogva üzemszerűen működő nagy létszámú bentlakásos intézmények, így az ügyben érintett Intézmény diszfunkcióit hivatottak kiküszöbölni az ott élő ellátott személyek emberi méltóságának, az egyén autonómiájának védelme prioritizálásával. E mechanizmusok csupán jogszabályi deklaráció szintjén való létezése és a gyakorlati realizálódást nélkülözve valamennyi alapvető emberi jog kiüresedését eredményezi.

Az adekvát járványügyi óvintézkedések bevezetése, a szakmai létszám rendelkezésre állása a nagylétszámú bentlakásos intézmények kontextusában hatványozott jelentőséggel bír az alacsonyabb érdekérvényesítő képességű ellátott fogyatékos személyek egyedi igényeihez és szükségleteihez is igazodó ellátás biztosítását illetően.

Az alapvető jogok gyakorlati megvalósulása értelmében a nagy létszámú intézmények létjogosultsága a múlté: minden fogyatékos személy alapvető joga és jogos érdeke az önálló életvitel, a közösségi életben való aktív részvétel. A CRPD, valamint a Fot. felelősségrendszer is ezt támasztja alá, amikor állami kötelezettségként rögzítik azon

³⁴ Különös nehézséget jelent, ha az elkövető is értelmi fogyatékos személy. Az külön bizonyítási kérdés, hogy az elkövető rendelkezik-e olyan mértékű beszámítási képességgel, amely lehetővé teszi számára, hogy tisztában legyen a cselekményével, annak tilalmával és a jogkövetkezményekkel. (Btk. 17. § és 18. § büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okként szabályozza a kóros elmeállapotot, ami ugyancsak elmeorvos szakértői kérdés

szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférését, amelyek a fogyatékos személyek számára alternatívát jelentenek a „zárt” intézményi léttel szemben.

Az intézményi férőhely kiváltás folyamata mindennapjaink aktuális és sürgető feladata, az intézményben élő több ezer ellátott személy részére pedig – a minden embert egyenlő mértékben megillető, veleszületett emberi méltóság alapján – az esély a méltó emberi létre.

7. Intézkedéseim

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszasságok megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésük elkerülése érdekében

1. az Ajbt. 37. § -a alapján felkérem az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy fontolja meg egy központi stratégia és protokoll kidolgozását, amely alkalmas a bentlakásos intézményekben felmerült szexuális visszaélések megelőzésére, a szexuális visszaélésekkel kapcsolatos esetek kivizsgálására, az érintettek szükségleteinek és személyre szabott támogatásuk detektálására;
2. az Ajbt. 31. § -a alapján felkérem a *az Intézmény Fenntartóját*, hogy
 - a) fordítson kiemelt figyelmet – így szakmai protokollok kidolgozásával, belső szakmai továbbképzések tartásával – arra, hogy a szexuális visszaélés esetei a fenntartásában működő intézményekben a jövőben ne fordulhasson elő;
 - b) szakmai továbbképzés megszervezésével tegye lehetővé az intézmények dolgozói számára egy esetleges erőszakos cselekmény, szexuális zaklatás, bántalmazás felismerését, adekvát megítélhetőségét, az ilyenkor teendő intézkedési protokollt, eljárásrendet;
 - c) a szexuális visszaélés megelőzése céljából szervezze meg az ellátott személyek szexuális tájékoztatását;
3. az Ajbt. 32. § alapján felkérem az *Intézmény vezetőjét*, hogy
 - a) készítse el és küldje Hivatalomnak az ügy kapcsán külső szakértő bevonásával készült protokollok és eljárásrendek dokumentációját;
 - b) gondoskodjon az érdekképviselői fórum folyamatos és jogszerű működéséről;
 - c) legyen fokozott figyelemmel az Intézményben élők panaszainak dokumentálására, kivizsgálására;
 - d) kezdeményezze a Házirendnek az érdekképviselői fórum vonatkozásában az SzCsM rendelet 43./A § (1) és (4) bekezdésének megfelelő módosítását.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos